

Kognitiv forvrængning

hos seksuelle krænkerere

Af psykolog Kuno Sørensen / Red Barnet

Den amerikanske professor David Finkelhor har beskrevet, hvordan en potentiel sex-forbryder skal overvinde både nogle indre forhindringer, moralske skrupler, omverdenens afstandstagen samt børnenes modstand. (Se evt. artiklen ”Seksuelle krænkeres barrierer” som kan hentes fra Red Barnets hjemmeside.) For at kunne leve med disse modsætninger, sker der hos krænkeren en fordrejning, forvrængning og bagatellisering af tanker og handlinger, som en form for psykisk forsvarsmekanisme. De fleste undskyldninger afspejler nogle underliggende tankemæssige forvrængninger, som kan spille en direkte rolle i igangsættelsen eller vedligeholdelsen af de seksuelle overgrebsmønstre.

Hvad er kognitiv forvrængning

Betegnelsen "kognitiv" kan oversættes med ”tankemæssig” og refererer her til en persons indre psykiske processer, som omfatter krænkerens retfærdiggørelse, opfattelser og vurderinger af de handlinger, han udsætter barnet for. Kognitive forvrængninger, der knytter sig til seksuelle overgreb, er tillærte antagelser og egne forklaringer om den afvigende seksuelle adfærd, inklusiv børnemishandling og voldtægt.

Forvrængningerne tjener det formål at benægte, retfærdiggøre, minimere og bortforklare det forkerte eller skadelige i krænkerens egne handlinger. De betyder, at krænkeren derved undgår negativ egenvurdering og det medvirker til at dæmpe krænkerens egne barrierer og blokeringer i forhold til de seksuelle overgreb. Det er de samme mekanismer vi kender fra f.eks. alkoholikeren, som minimerer og bortforklarer at der er et problem,.

For eksempel kan krænkeren lægge skylden på sine ægteskabelige problemer. Hvis bare det seksuelle fungerede derhjemme, så var han ikke ”nødt” til at søge seksuelle oplevelser andre steder. Eller han kan fortælle sig selv, at det var barnet, der var den seksuelt udfordrende ("voksen-lokker"), eller påstå at han har ret til at få tilfredsstillet sit seksuelle behov, lige meget hvilke omkostninger det har. Kognitive forvrængninger kan derfor defineres som tanker, der er baseret på fejlagtige opfattelser og fordrejninger af virkeligheden. De er en del af en indre dialog,

der forvrænger informationer om virkeligheden i selve situationen (f.eks. "barnet forførte mig", "det er en oplæring af barnet" eller "barnet kunne jo godt lide det") og tjener især det formål at benægte, minimere, retfærdiggøre eller bortforklare krænkerens adfærd.

Kognitiv forvrængning opretholder handlemønstre

Set ude fra fremstår de kognitive forvrængninger ofte som tankemæssige fejl, altså logiske måder at tænke på, som dog er baserede på forvrængede opfattelser. "Barnet skreg og slog ikke, så derfor må barnet jo kunne lide det!" De kan derfor virke rationelle set ud fra personens egen logik, men irrationelle set ud fra samfundets virkelighed. Man kan sige, at denne måde at tænke på er et redskab, som gør krænkeren i stand til at omsætte fantasier til handlinger, minimere eller fjerne skyldfølelsen og derfor efterfølgende have lettere ved at opretholde disse handlingsmønstre. De tankemæssige fejl bliver til en livsstil for krænkeren. Følelse af magt og kontrol over egen adfærd ("jeg gør det rigtige") giver selvtilfredshed og en generel tilfredsstillelse. Når krænkeren på den måde undgår at opleve, at der er noget forkert ved handlingerne, så føler han heller ikke noget behov for at standse dem.

De fleste krænkerere afviser hårdnakket beskyldningerne mod dem, ofte på trods af mange beviser om det modsatte. Selv hos dem, som indledningsvis erkender deres skyld, vil der ofte samtidig være forsøg på at placere skylden væk fra dem selv. I dette indgår der ofte en forvrængning af det konkrete handlingsforløb. Krænkeren ser typisk barnet som seksuelt provokerende. Uskyldige barnlige handlinger (f.eks. at sidde på en måde så man kan se underbukserne eller at barnet ihærdigt forsøger at få fysisk kontakt) bliver ofte fortolket som tegn på barnets seksuelle lyst. Tilsvarende vil krænkeren opfatte barnets passivitet under et overgreb som barnets aktive accept af at ville medvirke.

Ubevidste strategiske valg

Seksuelle krænkerere foretager også i det skjulte en planlægning af overgrebene, men meget ofte fortrænger de at de foretager strategiske valg. Undervejs i processen tager de beslutninger, som de selv opfatter som værende uden relation til en konkret plan om at gennemføre et overgreb. Det er som om, de bevidst undertrykker opmærksomheden på de egentlige hensigter om at skaffe sig adgang til ofret, ved at fortælle sig selv, at deres beslutninger i hvert trin i processen tjener et ordentligt formål. Når den endelige mulighed for at gennemføre et overgreb så opstår, så opleves det mere som et tilfælde end som resultat af et målrettet forløb. Dette kan forklare, hvorfor den seksuelle krænker ikke oplever følelsesmæssige modsætninger mellem deres handlinger og deres selvbillede, og heller ikke føler noget ubehag ved ofrets reaktioner.